

MM

MALÁ
MONOGRAFIE

M. Hájek, K. Novák, D. Sedláček, P. Pazdiora

HIV/AIDS V CHIRURGICKÝCH OBORECH

GRADA

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umisťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

HIV/AIDS v chirurgických oborech

Pořadatel díla:

mjr. MUDr. Marcel Hájek – chirurgické oddělení VN v Plzni

Autorský kolektiv:

mjr. MUDr. Marcel Hájek – chirurgické oddělení VN v Plzni

Prof. MUDr. Karel Novák, DrSc. – chirurgické oddělení nemocnice v Berouně

Doc. MUDr. Dalibor Sedláček, CSc. – Infekční klinika FN v Plzni

Doc. MUDr. Petr Pazdiora, CSc. – Klinika epidemiologie FN v Plzni

Recenze:

Prof. MUDr. František Řehák, DrSc.

Doc. MUDr. Marie Staňková, CSc.

© Grada Publishing, a.s., 2004

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 2012. publikaci

Odpovědná redaktorka PhDr. Monika Pokorná

Sazba a zlom Jan Šístek

Počet stran 80 + 8 stran bar. přílohy

První vydání, Praha 2004

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Husova ulice 1881, Havlíčkův Brod

Děkujeme za finanční podporu těmto firmám:

Západočeské komunální služby

Marius Pedersen Group

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků, což není zvláštním způsobem vyznačeno.

Postupy a příklady v této knize, rovněž tak informace o lécích, jejich formách, dávkování a aplikaci jsou sestaveny s nejlepším vědomím autorů. Z jejich praktického uplatnění ale nevyplývají pro autory ani pro nakladatelství žádné právní důsledky.

Všechna práva vyhrazena. Tato kniha ani její část nesmí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu nakladatelství.

ISBN 80-247-0857-4 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-6018-6 (elektronická verze ve formátu PDF)

© Grada Publishing, a.s. 2011

OBSAH

Seznam použitých zkratk (<i>D. Sedláček, M. Hájek, K. Novák</i>)	7
Předmluva (<i>K. Novák</i>)	9
ČÁST I – Obecné informace (<i>D. Sedláček</i>)	11
1 Historie	11
2 Současný stav poznatků	14
2.1 Epidemiologie	14
2.1.1 Počet HIV/AIDS pacientů ve světě	14
2.1.2 Počet HIV/AIDS pacientů v České republice	14
2.2 Patogeneze	15
2.3 Klinický obraz, klasifikace infekce HIV a její léčba	16
2.3 Současné možnosti antiretrovirové léčby	18
2.4.1 Možnosti ovlivnění infekce cílové buňky	20
2.4.2 Vývoj léčby infekce HIV/AIDS	22
2.5 Oportunní infekce a nádory asociované s HIV, profylaxe a léčba	27
2.5.1 Léčba tumorů asociovaných s infekcí HIV	30
2.5.2 Léčba a profylaxe ostatních infekcí	30
2.6 Adresy AIDS center v České republice	31
ČÁST II – Chirurgická problematika (<i>M. Hájek, K. Novák, P. Pazdiora</i>)	32
3 Východiska	32
3.1 Lokoregionální epidemická situace	32
3.1.1 Základní informace	33
3.1.2 Cesty přenosu HIV	38
4 Chirurg a HIV-pozitivní pacient, možnosti profesionální ochrany u pracovníků ve zdravotnictví. Legislativa	43
4.1 Některé specifické projevy AIDS	43
4.2 Možnost profesionální ochrany	45
4.2.1 Obvyklý bezprostřední postup při poranění ostrým nástrojem u HIV-pozitivního pacienta	46
4.3 Podávání antiretrovirotik	48
4.4 Prevence poranění chirurga při výkonu profese	48
4.5 Porovnání se situací v České republice v roce 2000	49
4.6 Legislativa související s problematikou HIV/AIDS	51

5	Chirurgické výkony u HIV-pozitivních pacientů a jejich riziko	53
5.1	Výkony u HIV-pozitivních pacientů	53
5.1.1	Skupina s TBC	54
5.1.2	Skupina bez TBC	55
5.1.3	Přehled nejčastějších velkých chirurgických výkonů	56
5.1.4	Nejčastější pooperační komplikace u dospělých	57
5.1.5	Diskuse	58
	ČÁST III – Kazuistiky (M. Hájek)	61
6	Rozdělení podle skupin	61
6.1	Skupina I – zámožní pacienti s okamžitou AZT terapií (ihned po stanovení HIV-pozitivity, ještě za hospitalizace)	61
6.2	Skupina II – pacienti bez AZT terapie s vysokými hodnotami CD4	62
6.3	Skupina III – pacienti s hodnotami CD4 400–600 a zároveň s TBC	63
6.4	Skupina IV – pacienti s hodnotou CD4 pod 400	64
6.5	Skupina V – malignita u HIV-pozitivního pacienta bez souvislosti s HIV infekcí (= non AIDS definující malignita)	65
6.6	Skupina VI – pozoruhodná výjimka potvrzující pravidlo	66
6.7	Dílčí závěry z kazuistik	66
7	Doslov (K. Novák)	68
	Literatura	69
	Rejstřík	74

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

3TC	– lamivudin
AIDS	– Acquired Immune Deficiency Syndrome, syndrom získaného selhání imunity
ARV sy	– akutní retrovirový syndrom spojený s AIDS
AZT nebo ZDV	– azidothymidin, zidovudin
CCR5, CXCR4	– chemokinové koreceptory na povrchu cílových CD4 (CD ₄ ⁺) buněk
CD4 nebo CD ₄ ⁺	– subpopulace lymfocytů T (T-lymfocytů) [dále jen CD4]
CD8 nebo CD ₈ ⁺	– dtto [dále jen CD8]
CDC	– Centers for disease control and prevention (Centra pro kontrolu nemocí a prevenci)
CMV	– cytomegalovirus
CNS	– centrální nervový systém
d4T	– stavudin
DLV	– delavirdin
ddC	– zalcitabin
ddI	– didanosin
ELISA	– imunoenzymatické stanovení hladiny protilátek
FI	– inhibitor fuze
GIT	– gastrointestinální trakt
HAART	– Highly Active Antiretroviral Therapy (současný standard antiretrovirové kombinační léčby)
HIV	– Human Immunodeficiency Virus, virus selhání lidského imunitního systému
HIV-1, HIV-2	– viry lidské imunodeficience
IDV	– indinavir
IFN- α	– interferon-alfa
IL-1, -2, ...	– interleukiny-1, 2, ...
NFV	– nelfinavir
NNRTI	– nenukleosidové inhibitory reverzní transkriptázy
NRL AIDS	– Národní referenční laboratoř pro AIDS v SZÚ Praha
NRTI	– nukleosidové inhibitory reverzní transkriptázy
NVR	– nevirapin
OI	– oportunní infekce
PCP	– pneumocystová pneumonie, vyvolává ji <i>P. jiroveci</i>

PCR	– polymerázová řetězová reakce
PEP	– postexpoziční profylaxe
PGL	– perzistující generalizovaná lymfadenopatie
PI	– inhibitory virové proteinázy
RT	– reverzní transkriptáza
RTI	– inhibitory reverzní transkriptázy
RTV	– ritonavir
SIT	– strukturovaná intermitentní terapie
SIV	– opičí virus imunodeficiency
SQV	– saquinavir
TBC	– tuberkulóza
TGC	– triacylglyceroly
VL	– „viral load“ (virová nálož) – HIV RNA, prokazatelná po PCR
WB	– western blot – konfirmační test

■ PŘEDMLUVA

Příručka, první svého druhu v České republice, si klade za cíl stručnou formou informovat především chirurgickou obec o HIV/AIDS, relativně novém onemocnění, které se objevilo v civilizovaném světě počátkem 80. let 20. století. Za uplynulých 25 let bylo na toto téma publikováno několik milionů sdělení, napsány tisíce knih a uspořádáno obrovské množství kongresů, konferencí a sympozií v celém světě. Přesto nejen mezi laiky, ale i mezi lékaři panuje mnoho nejasností.

Autoři, vědomi si těchto skutečností, se pokusili stručnou formou a dobře srozumitelným textem podat lékařům různých oborů, ale především oborů chirurgických, náčrt základních poznatků z epidemiologie, virologie, patogenese, kliniky, léčby, prevence i příslušné legislativy infekce HIV/AIDS. Nosným tématem jsou však především praktické zkušenosti prvního autora, který měl možnost tři roky pracovat jako chirurg v Botswaně, která je státem s jedním z nejvyšších výskytů infekce HIV/AIDS na světě.

Snažíme se o maximálně stručnou formu se zaměřením na klinickou část a též na velmi stručné kazuistiky, které doplňují text. Vzhledem k tomu, že se i v naší zemi stále očekává další nárůst počtu HIV-pozitivních osob, budou i nadále lékaři všech oborů, chirurgických především, vystavováni potenciálnímu riziku infekce HIV. Znalost obecných preventivních opatření může dobře informovaným osobám zachránit život. Nepodceňujeme proto relativně „malé“ riziko infekce HIV. V konkrétním případě poraněnou a posléze třeba i infikovanou osobou můžeme být právě my a pak už nás jakýkoli statistický údaj, např. konstatující, že riziko přenosu při poranění kontaminovanou jehlou je „jen“ 0,3 %, nebude příliš zajímat.

Současně odkazujeme na doporučenou literaturu, popř. na internetové stránky, kde vážný zájemce o problém může nalézt velké množství nejnovějších informací k danému tématu.

Profil HIV-pozitivních pacientů v našem státě s ohledem na výskyt oportunních infekcí je nepochybně jiný než v subsaharské Africe. Proto také spektrum chirurgických výkonů bude značně odlišné.

Je rovněž všeobecně známo, že vyšetřovací možnosti většiny afrických nemocnic jsou v řadě směrů omezené. To, co se nám zdá být naprostou samozřejmostí (např. stanovení dalších subpopulací lymfocytů, virové zátěže, rezistence k antiretrovirotikům atd.), to je v afrických poměrech téměř nemyslitelné a již například stanovení CD4 a CD8 T-lymfocytů je výrazným úspěchem. Pro